

Nanna W. Gotfredsen, jurist, Gadejuristen, Københavns Universitet, 2. december 2008

Først mange tak for invitationen til at bidrage med en gadevinkel her på denne overordentligt interessante konference. Tak for de gode og tankevækkende indlæg i går. Tak for, at man i det hele taget har arrangeret denne konference, hvor sexarbejderne – endelig – selv er med til bords, endelig bliver lyttet til. Det er mig en ære at sidde ved siden af dig, Sus, i dette panel.

Jeg er jurist, nærmere betegnet gadejurist og arbejder for den private organisation Gadejuristen. Som gadejurist er jeg en retshjælper, der arbejder udgående, og yder "juridisk førstehjælp" på gadeplan, blandt nogle af de mest udsatte medborgere. Stofbrugere, gadesexarbejdere, hjemløse og så videre. Der er et stort behov for retshjælp derude. I forhold til sociale og økonomiske ydelser fra det offentlige, i forhold til adgangen til hjælpeapparatet, til sundhedsvæsenet, hjælp til håndtering af gæld, i forhold til de mange møder med politiet.

I Gadejuristen har vi specialiseret os i at yde hjælp til borgere, som har et forbrug af illegale rusmidler. En særligt belastet gruppe – ikke fordi deres foretrukne rusmidler isoleret set er mere skadelige end flere af de aktuelt legale rusmidler, men fordi de rammes ekstremt hårdt af kriminaliseringen af visse udvalgte rusmidler.

I modsætning til det traditionelle behandlingssystem og øvrige hjælpeapparat tager vi i Gadejuristen ikke udgangspunkt i at "behandle" det enkelte individ. Vi tager snarere konteksten under behandling med udgangspunkt i en vægtning af den enkeltes retssikkerhed, herunder retten til liv, til sundhed, til selvbestemmelse. Kort sagt definerer Gadejuristen arbejdets målsætning og metoder i overensstemmelse med de behov, som udtrykkes af brugere af organisationen.

Mit primære felt er således narkotikaområdet – men der er ganske mange åbenbare paralleller og snitflader mellem den prostitutionspolitiske og den narkotikapolitiske debat. Skyttegravskrigen, dæmoniseringen af både temaer og "de andre", uviljen til at have en saglig dialog, den moralske panik, væksten af en social industri, som kan have egen-interesser der overskygger det som burde være det primære formål, omfanget af stigma og fordømmelse, udstødelsen, uviljen til at lytte og inddrage også selv om hhv. stofbrugere og sexarbejdere insisterer og siger "Nothing About Us Without Us". Der er faktisk mange fællestræk, hvilket kom til at stå rigtig klart for mig for et par år siden, da sexarbejdere fra hele verden var samlet op til den Internationale Harm Reduction Konference i Vancouver. Den 16. konference, og den første som for alvor forstod at inkludere sexarbejderne i de internationale skadesreduktionsbestræbelser. Flere end 200 sexarbejdere fra alle dele af branchen; gaden, klinik, escort, blide og hårde og blandede, kvinder og mænd, og dem der havde skiftet køn undervejs, stofbrugende og ikke-stofbrugende, sexarbejdere fra alle verdensdele, og primært fra dele af verden, hvor sexarbejde er kriminaliseret i forskellige former. Lige så forskellige de deltagende sexarbejdere var, lige så enige var de også om at enhver form for

kriminalisering af sexarbejde har enorme skadevirkninger. Skadevirkninger som først og fremmest rammer sexarbejderne selv – og rammer de dårligst stillede sexarbejdere allerhårdest.¹

Debatten om sexarbejde er mange steder og også herhjemme præget af det jeg vil kalde en voldsom lovgivningsnaivitet. Der er afgørende grænser for hvad lovgivning kan udrette.

Kriminalisering er lovgivningens allertungeste, mest indgribende reguleringsform og skal derfor også anvendes med den yderste varsomhed og reserveres ekstreme forhold, den onde vilje til at skade andre. Straf som middel til at hindre mennesker i at skade sig selv er helt meningsløst. Straf som middel til i det hele taget at søge at regulere, hvad vi mennesker gør ved og med os selv er komplet uegnet.

I Vancouver fortalte de New Zealandske sexarbejdere glædesstrålende om deres enorme succes i det politiske arbejde og blev hyldet af en samlet flok. Kritikken af socialarbejdere og andre, som arbejder for en kriminalisering, om det så gøres i allerbedste mening, fordi de mener at skulle redde sexarbejderne, eller blot ud fra en egen-interesse i at "sende signaler", disciplinere mænd og så videre, var kontant. Den type blev betegnet som "Poverty Pimps". Der blev på den anden side heller ikke lagt fingre i mellem i forhold til de alvorlige sociale problemer sexarbejdere særligt i visse dele af branchen kunne have. De skulle frem i lyset, og håndteres.

Men ikke ved kriminalisering – der var bred enighed om, at kriminalisering alene forværrer sexarbejdernes vilkår.

¹ Se mere om denne temadag arrangeret af sexarbejdere i indlæg bragt i Politiken d. 14. juni 2006, www.seksualpolitik.dk/artikler/gotfredsen_taletid.html

Vi må og skal tale om prostitutioner. Der er mange prostituerede og derfor også behov for mange og væsensforskellige typer af indsatser.

Men selv om sexarbejdere er meget forskellige, har de et fælles og meget tungt grundvilkår: Stigmatiseringen, udelukkelsen, umyndiggørelsen.

Jeg skal understrege, at jeg her i dag vil holde mig til at tale om den del af sexarbejdet som foregår på gaden, og endda kun de etnisk danske kvinders forhold – og dermed altså en meget lille del af branchen, en andel som i øvrigt også tydeligvis er svindende. For bare fem år siden kunne vi på en sommeraften i Gaden møde helt op til 25-30 forskellige etnisk danske kvinder. Nu møder vi måske bare en 4-5 stykker. Jeg og mine kolleger finder det da også overordentligt svært at genkende de tal der refereres i Servicestyrelsens publikationer – i en af de seneste anføres det eksempelvis, at der på Vesterbro skulle være en "fast gruppe af gadeprostituerede på mellem 900 og 1000". Det er der afgjort ikke. Når vi spørger kvinderne selv, lyder svaret typisk, at de er 10, max 15, forskellige etnisk danske kvinder, der arbejder i Gaden i løbet af en måned.

Jeg skylder stor tak til rækken af sexarbejdere, som tålmodigt har klædt mig på i forhold til dette område. Til sexarbejderne i SIO og før SIO's tid til Maj Christensen, til Isabella Lund og Pye Jakobsen, til Rachel Wotton, Karen Ritchie og til Robyn Few. Og allermest skylder jeg sexarbejderne på gaden i København for alt det de har lært mig gennem årene, for Jeres tålmodighed, for Jeres overbærenhed overfor de fordomme jeg i min uvidenhed har mødt Jer og Jeres arbejde med. Og jeg håber, at jeg her under oplægget kan leve op til den tillid I har vist mig ved at tillade mig at holde det oplæg, som I har hjulpet mig med at lave, men som jeg langt hellere

havde oplevet Jer leve. Jeg forstår, at det på grund af stigmatiseringen ikke er muligt, men vid, at Jeres bidrag er helt afgørende – som Petra Østergren også sagde det i går, vi har utroligt meget at lære af Jer!

Efter at jeg har stukket hovedet frem i denne debat også, har jeg dog haft fornøjelsen af at lære også sexarbejdere i andre dele af branchen at kende. De har kontaktet mig typisk pr. mail og blandt andet glædet sig over at høre fra en socialarbejder, som ikke fik dem til at føle sig som dårlige amoralske mennesker, som ikke var i kontakt med sig selv. Denne kontakt har givet mig indsigt i forskellige gennemgående temaer. Særligt hvor ramte sexarbejderne er gennem det faktum, at vi har haft og desværre fortsat har denne debat, uden at invitere eller lytte til dem selv, resulterende i en debat de generelt har mere end svært ved at genkende sig selv og deres arbejde i. Jeg har også haft fornøjelsen af at opleve stiftelsen af SIO, og mødet mellem SIO's bestyrelse og gadepigerne. Disse møder ville jeg ønske alle kunne få lov at opleve. Mødet mellem kolleger der diskuterer og finder mange fællestræk, endda ind i mellem til hinandens overraskelse, deres kunder der ligner hinanden, samme humor mv. Eksempelvis synes mange af de sexarbejdere jeg kender, at denne her er sjov:

Og hvad mener så "gadepigerne" om deres sexarbejde? Den seneste tid har jeg som forberedelse af mit oplæg her, spurgt dem jeg har mødt og kontaktet dem jeg kender for at høre, hvad de gerne ville have formidlet, såfremt de selv skulle præsentere. Det blev til følgende spørgsmål og svar:

Hvorfor sexarbejde?

- Det er let. Jeg kunne jo lave noget andet for at skaffe penge, hvis jeg ville det. Men hver gang jeg har forsøgt mig med andre løsninger, er jeg røget i fængsel. Og det gider jeg ikke.
- Det er bare et arbejde. Et ok arbejde faktisk. Meget selvstændigt. Man bestemmer selv hvornår og hvor længe man arbejder, hvad man vil være med til og ikke vil være med til. For det meste går det bare hurtigt. Men det kan også være ret sjovt.

Hvorfor på gaden?

- Fordi man helt selv bestemmer, hvor, hvornår og hvor længe man vil arbejde. Man har ikke udgifter til husleje, sengetøj, vask og kabel-tv og alt det der. Og så al den friske luft man får her! ☺ [Sagt med et stort smil]
- Jeg kører også escort ind i mellem og er også på klinik. Men der går let for meget tøsesnak i det. Og jeg er heller ikke så god til at komme til tiden. Og det brokker Gaden sig ikke over.

Hvad har du "lavet penge til"?

- Stoffer
- En ny mobiltelefon
- Tøj, extensions, kunstige negle, lange øjenvipper
- Regninger
- Brystforstørrende operation
- Sushi til aftensmad
- En tur på Bakken med mit barn (samvær)
- Gode fødselsdagsgaver og julegaver til min datter ... Hun får så store gaver af plejefamilien

Haves problemer af nogen art?

- Stoffer. Fordi de er så dyre (drug problem ctr. money problem).
- Profiterer ikke af behandlingsapparatets tilbud.
- Mangler tit penge, umuligt at leve af en kontanthjælp.

- Gæld (illegal gæld)

Risiko ved sexarbejdet?

- Jeg har gået i Gaden i 6 år nu og har aldrig oplevet den slags, som man ellers hører, at vi hele tiden oplever. Jeg har aldrig oplevet situationer, som jeg ikke kunne håndtere. Men jeg tænker da på min sikkerhed. Selvfølgelig.
- I alle de her år har jeg kun haft en ubehagelig oplevelse. Jeg var blevet smidt ud fra [et døgnåbent værested], fordi jeg ikke var "forandringsvillig" og måtte rykke ind hos en stodder.
- Jeg har arbejdet i Gaden i mere end 20 år. On and off. Jeg har haft tre dårlige oplevelser. De første to gange var det vist fordi jeg forsøgte at rulle dem. Den sidste var bare vanvittig.
- Efter 15 år her i Gaden har jeg rigtig mange faste kunder. Så dem bruger jeg mest. Og dem er der ingen ballade med.
- De tror vist, at vi ikke kan sætte grænser. De skulle bare lige Vide, hvor meget vi styrer ... 😊
[Sagt med et lidt overbærende smil]

Overvejes ophør med sexarbejdet?

- Måske hvis jeg fik en fuld kontanthjælp udbetalt hver anden eller bare hver tredje dag ... 😊
[Stort smil]
- Hvis jeg fik lægeordineret heroin og F2'ere fra apoteket ... men jeg ville nok fortsætte alligevel, måske bare med de faste kunder og lidt nyt en gang i mellem. Jeg arbejder jo også, når jeg ikke bruger stoffer.

Kriminalisering af kunderne?

- NEJ! Det ville være det værste der kunne ske. Og hvis nogen påstår, at det skulle være for at hjælpe os, så er de fulde af løgn. Det ville kun skade os. Det ville kun gøre det vanskeligere for os at lave penge. Og vi ville jo fortsætte med at lave penge.
- Jeg vil bare have lov til at bestemme over min egen krop og hvad jeg bruger den til! Det skal ingen andre gøre!
- Det ville sætte al sikkerhed over styr. Vi står jo for eksempel der ved bilerne, nogen gange i ret lang tid. Man flirter lidt og får kunden til at tro, at vi allerede er i gang, men det jeg jo i hvert fald også har gang i, er jo at finde ud af, om jeg overhovedet gider kunden, om jeg vil sælge ham det han gerne vil have. Vil jeg ikke, siger jeg bare nej. På en pæn måde selvfølgelig.

Opleves stigmatisering og fordømmelse?

- Ja, altså – jeg undgår det helst. Kan folk ikke tåle det jeg laver, eller hvordan jeg har det med det, undgår jeg bare at tale om det. Eller også siger jeg det, jeg ved, de gerne vil høre. Så får jeg fred.
- Jeg er egentlig ret ligeglad med hvad folk tænker om mig. Jeg er bare irriteret over alle dem der mener så meget, men ikke aner en skid. De lytter ikke. De vil ikke lytte.
- Nogle har totalt ondt af én. Men det kan man jo også bruge til noget. 😊

Mening om prostitutionsdebatten?

- Der er nogle der siger, at vi ikke kan sætte grænser. At det er kunderne der bestemmer. Det er for dumt. Jeg sælger kun dansk og fransk. Og kun med kondom. Sådan har det altid været. Sådan bliver det ved med at være.
- Den er totalt langt ude. Man kan slet ikke genkende sig selv i det der. Jeg hørte engang en eller anden sige, at vi var ”ofre”. Og da havde jeg lige lavet 500 kr. på at tæve løs på en kunde i 5 minutter. Altså ... offer? Mig? Nej!

Opsummering

Mine konklusioner efter mere end 10 år på gaden blandt og sammen med gade-sexarbejdere er, her blot kortfattet, som følger:

- Alvorlige sociale problemer er til at få øje på, men ikke altid og ikke konstant. Kvinderne arbejder også i perioder, hvor de fx ikke bruger illegale rusmidler
- Sexarbejde opfattes og beskrives som en *løsning*, ikke som et *problem*
- Sexarbejde opfattes og beskrives som *arbejde*
- Når sexarbejde beskrives som problematisk, handler det ofte om *arbejdsvilkårene* (fx at det er koldt og blæsende i Skelbækgade, at det regner, at der er for langt mellem kunderne sidst på måneden etc.)

Løsninger

Blandt oplagte og i nogle tilfælde ligefrem presserende relevante løsninger må følgende nævnes:

- Justering af narkotikapolitikken – fastlæggelse af en effektiv, relevant og evidensbaseret indsats

- Bedre økonomi
- Relevante, kvalificerede og let tilgængelige stofbehandlingstilbud og fastlæggelse af realistiske målsætninger for behandlingen
- Forbedrede muligheder for gældshåndtering
- Lavtærskeltilbud og sociale tilbud i det hele taget, som ikke forudsætter offergørelse

Ingen har nogensinde efterlyst en kriminalisering af deres erhverv. Tværtimod. Ingen har nogensinde givet udtryk for, at en kriminalisering på nogen måde ville være en hjælp. Heller ikke direkte adspurgt.

Jeg savner svar på, hvorfor sexarbejdere, endda af nogle som hævder, at man blot vil hjælpe dem, skal henvises til at bære den tunge byrde af en kriminalisering. For det kommer de til. Jeg savner svar på, hvorfor man anviser en kriminalisering *ledsaget* af en række sociale tiltag i stedet for blot at sikre en let tilgængelig adgang til disse sociale tiltag, og derved bidrage effektivt til at eliminere eventuelle tvangselementer (som eksempelvis stofafhængighed).

Jeg savner svar på, hvorfor man ikke involverer og lytter til sexarbejderne selv.

Nothing About Them Without Them!

